

PROF. P. H. BUISMAN
12-4-1888 – 13-3-1982

REDACTIONEEL

PROF. P. H. BUISMAN OVERLEDEN

12-4-1888 – 13-3-1982

Aan de Nederlandse tandheelkundige gemeenschap is één van haar meest waardevolle vertegenwoordigers ontvallen: op 13 maart jl. is Professor Pieter Henri Buisman kort voor zijn 94e verjaardag heengegaan. Hij werd 25 november 1910 tot tandarts bevorderd en had dus zijn 70-jarig beroepsjubileum ruim overschreden: op zichzelf al een unicum! Met dit overlijden valt het doek over de laatste der prominenten uit de eerste twee decennia van deze eeuw.

Wanneer men er zich echter toe zet, weer te geven wat hem nu precies tot een voor-aanstaand collega stempelde, dan blijkt dat nog niet zo'n eenvoudige taak, want door zijn speciale gaven en zijn tegelijkertijd plooibare en strijdbare karakter is het aantal factoren dat daartoe bijdroeg groot en gevarieerd. Bovendien wijkt zijn loopbaan enigszins af van hetgeen men zich voorstelt van een tandarts met een succesrijke carrière, die in de hoogste universitaire functie is uitgemond.

Natuurlijk denkt men allereerst aan zijn hoogleraarschap in de Prothetische tandheelkunde aan de universiteit van Utrecht, waartoe deze in zijn beroep hevig geïnteresseerde in 1948 werd geroepen. En het getuigt van zijn grote belangstelling en zelfontwikkeling dat hij – afgestudeerd in een periode dat de studie in de tandheelkunde nog maar een uitermate zwakke wetenschappelijke onderbouw had – nog in zijn 60e levensjaar tot dit ambt werd uitverkozen. Het was niet zo dat hij als practicus één van die technisch uitzonderlijk begaafden was, die alleen al uit dien hoofde zijn studenten tot lichtend voorbeeld zou zijn. Buisman ambieerde een dergelijke rol – bescheiden als hij was – ook helemaal niet. Hij was geenszins de man die, zoals men misschien van een latere hoogleraar verwachten zou, zijn gaven in een grote stad zou hebben aangewend voor de opbouw van een selecte praktijk, waarin hij zijn technische talenten tot grote hoogte zou kunnen ontwikkelen. Integendeel, hij had zich van meet af aan in een bescheiden provinciestad: Tiel, gevestigd en hij heeft daar met grote integriteit, de algemene praktijk uitgeoefend, 38 jaar lang. Maar ook in deze bescheiden opzet zag hij kans een schat aan kennis en ervaring op te doen, zowel praktisch als maatschappelijk, want hij was een man met een helder verstand, een sterk ontwikkelde studiezijn, een scherpe opmerkingsgave en een nuchtere kijk op 's werelds loop.

Hij kon echter niet bogen op oorspronkelijk wetenschappelijk onderzoek, dat hij in het onderwijs zou hebben kunnen betrek-

ken en waarmee hij wellicht in binnen- en buitenland de aandacht op zich had kunnen vestigen. Maar dat laatste lag niet zo in zijn lijn. Hij maakte soms een wat schuchtere indruk, wat mede inhield dat hij een intuïtieve afkeer had van het uiterlijke vertoon, inherent aan internationale congressen. Bovendien was hij stellig geen meeslepend spreker. Een zeker autoritair gezag voor te wenden, kwam nooit bij hem op; dat zou ook ten enenmale in tegenspraak zijn geweest met zijn beminnelijke en in het algemeen vredelievende aard, die eerder gericht was op individuen dan op menigten. Hij zou ook nooit bewust voedsel geven aan de in een universitaire gemeenschap steeds gereedliggende conflictstof, eerder ging hij die uit de weg. Voor zijn studenten gold hij als een irenische figuur, vaderlijk in de goede zin van het woord: hij heeft veel tot hun vorming als tandarts bijgedragen. Van hun kant hebben zij hem door de jaren heen hogelijk gewaardeerd, want hij was ook altijd bereid hen met raad en daad bij te staan. Van die waardering kan zijn erevoorzitterschap van 'John Tomes' getuigen, waarvan hij in 1908 nog abactis is geweest.

Buisman had echter andere pijlen op zijn boog. Hij was, zoals gezegd, behalve plooibaar op bepaalde punten ook zeer strijdbaar: een zeker dualisme in zijn wezen. Laatstgenoemde eigenschap kwam vooral aan het licht op een terrein, waar de meeste beroepsgenoten zich niet zo erg thuis voelen, nl. dat van het geschreven woord. Hij was van jongsaf veruit de beste stilist onder zijn vakbroeders en -zusters. Mettertijd wist hij zijn journalistieke talenten tot een opmerkelijke hoogte te ontwikkelen, een kwaliteit, die hem in het beroepsleven zeer te stade is gekomen. Hij beschikte over een uitstekende stijl en een uitgebreide woordenschat, die hem in staat stelden op geestige, vaak ironisch-speelse wijze zijn opvattingen kenbaar te maken, ongeacht of dit nu op zijn speciale vakgebied was, of op dat van maatschappelijk-tandheelkundige vraagstukken, die hem met de jaren steeds meer bezighielden. Zijn publikaties deden hem kennen als een man van grote eruditie en veelzijdigheid en dat heeft stellig mede de aandacht op hem doen vestigen toen in verband met de evolutie in het tandheelkundig onderwijs in 1947 leerstoelen moesten worden bezet.

Het is niet meer dan natuurlijk dat Buisman's schrijftalent hem al in een betrekkelijk vroeg stadium van zijn loopbaan deed toetreden tot de redactie van het vaderlandse beroepsorgaan: het Tijdschrift werd de spreekbuis waarin hij zich ten volle kon uitleven. In die functie bleek tevens zijn trouw en volharding: 45 jaren heeft hij onafgebroken deel uitgemaakt van de redactie, om precies te zijn van 1921-1966; de

laatste 24 jaar daarvan als hoofdredacteur en al die tijd heeft hij daaraan zijn beste krachten gewijd. Dit nauwelijks te evenaren duurrecord deelt hij met wijlen Margadant, de al even trouwe beherend-redacteur. Het waren heel verschillende naturen, die niettemin in goede harmonie samenwerkten, om het Tijdschrift optimaal te doen functioneren.

Het aantal bijdragen op gebieden van verlerlei aard, dat Buisman in het genoemde tijdsbestek heeft geleverd, loopt in de honderden. In de periode van zijn hoogleraarschap (1948-1958) waren dat in de eerste plaats artikelen op zijn eigen vakterrein: de prothetische tandheelkunde. In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog, toen de publikaties van de jonge universitaire instellingen uit de aard van de zaak nog niet rijkelijk toevloeiden, bestond er eerlijk gezegd nog wel eens kopijnoed. Dan behoefde Margadant hem op een redactievergadering maar te vragen of hij voor het eerstkomende nummer redding kon brengen en dan werd die vraag zonder aarzelen bevestigend beantwoord, dit tot verbazing en bewondering van jonge redactieleden, die niet over zulke rijke bronnen konden beschikken. Blijkbaar had Buisman altijd wel een onderwerp achter de hand, dat zijn belangstelling had gaande gemaakt en hij behoefde maar uit zijn rijke arsenaal aan kennis en ervaring te putten om daarover op korte termijn een artikel te produceren. Een veelschrijver dus? Ja, maar dan één die over welk gekozen onderwerp ook, steeds iets had te zeggen dat de moeite van het kennismaken waard was, en altijd in de hem kenmerkende, wat zwerige stijl.

Ook op het gebied van de sociale tandheelkunde en in verband daarmee van de beroepsethiek – beide onderwerpen die hem na aan het hart lagen – liet Buisman zich niet onbetuigd en dan trad zijn meerge-noemde strijdbaarheid pas goed aan het licht. Het leek wel of hij zich in geschrifte eerst goed vermocht te laten gaan. Kon hij in de mondelinge discussie wel eens wat snel retireren, als had hij een schroom voor een persoonlijke confrontatie, in zijn 'sociale' artikelen sloeg hij soms ineens een felle, wat sarcastische toon aan, wanneer hij onwaarachtigheden meende te bespeuren. Zo moest in latere jaren de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde het nogal eens ontgelden, omdat die naar zijn mening in sociale gelegenheden dikwijls van gebrek aan werkelijkheidszin blijk gaf. Het is een wonderlijke contradictie dat deze in wezen toch zo milde en tolerantie man door zulke publikaties bijdroeg tot de verhoging van spanningen, die in Nederland tussen Onderwijs en Maatschappij in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog tóch al bestonden.

Hoe dit zij, voor het Tijdschrift is hij van

unieke waarde geweest. Dit bleek ook on-dubbelzinnig toen hij en Margadant zich in 1966 op grond van gevorderde leeftijd – beiden 78 jaar – uit de redactie terugtrokken. Bij die gelegenheid werd hun de eer gebracht, die zij dubbel en dwars hadden verdiend: beiden viel het erelidmaatschap van het Algemeen Bestuur der Stichting Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde ten deel. Bij vroegere gelegenheden, resp. in 1954 en in 1958, was hun reeds de gouden legpenning van het Tijdschrift uitgereikt. Maar dit officiële afscheid wilde geenszins zeggen dat Buisman het voortaan wel geloofde. Integendeel, nog lang daarna heeft hij – zoals verschillende jaargangen na 1966 kunnen getuigen – van zijn actieve belangstelling blijk gegeven door het schrijven van oorspronkelijke bijdragen, referaten en, als het zo eens te pas kwam, herdenkingsartikelen, gelijk het uitnemende, 34 pagina's tellende, historische opstel: 'De ontwikkelingsgang der tandheelkunde in ons land', in het maartnummer 1969 van het toen 75-jarige Tijdschrift. Maar inmiddels was Buisman zelf toen al over de 80! Dat ook met het verdere klimmen der jaren zijn auteurstalent evenmin werd aangetast als zijn lenigheid van geest en zijn formidabele geheugen, blijkt duidelijk uit zijn levendige en uitgebreide verhandeling in het Gedenkboek 1977 naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van het tandheelkundig onderwijs in Nederland. Dit lijvige stuk, dat veel voorstudie vergde, produceerde hij na zijn 88e verjaardag, een prestatie die respect afdwingt!

Zijn nimmer verflauwende belangstelling in zaken, de tandheelkunde en in het bijzonder het Tijdschrift betreffend, kwam tevens tot uiting in het feit dat hij tot voor kort een trouw bezoeker was van de jaarvergaderingen van het Algemeen Bestuur der Stichting Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde. Het is waar, hij nam nage-noeg geen deel meer aan de gedachtenwisselingen, maar dat kwam niet omdat zijn versatiele geest verstek liet gaan, maar eenvoudig omdat een gestaag toenemende doofheid hem zulks belette. Dat was een handicap die hem echter niet uit het veld vermocht te slaan, want voor het overige behoevde zijn benijdenswaardige geestelijke en lichamelijke gezondheid hem ervoor dat hij zichzelf overleefde: hij hoorde er tot op hoge leeftijd nog helemaal bij.

Wil men daarvan een ander sprekend voorbeeld, dan vindt men dat in zijn activiteiten voor het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap. Hier was het duurrecord nóg indrukwekkender, ook al waren dan de werkzaamheden niet zo veelomvattend als die voor het Tijdschrift. Maar liefst 54 jaar – van 1926 tot 1980 – was Buisman onafgebroken bestuurslid, waarvan de obligate 4 jaar als voorzitter. Is het nog nodig te zeggen dat hij in 1951, naar aanleiding van zijn 40-jarige beroepsjubileum, met volle instemming van alle leden tot erelid van het Genootschap werd benoemd? Echter ook hier heeft hij zijn bestuurstaken steeds in alle bescheidenheid vervuld. Hij was geen dynamisch leider, maar hij had ook geen

enkele behoefte zich als zodanig te laten gelden.

Buisman zijn in zijn lange en bijzondere beroepsleven uit de aard der zaak bij verschillende gelegenheden huldebetuigingen ten deel gevallen. Behalve de reeds genoemde erelidmaatschappen zijn daarbij o.a. te noemen de huldiging bij zijn emeritaat in 1958 en die bij zijn 60-jarig beroepsjubileum op 28 november 1970, toen een door velen bijgewoonde plechtige bijeenkomst in het Groot Auditorium van de rijksuniversiteit te Utrecht te zijner ere plaatsvond.

Bij die gelegenheid werd hem onder meer een sierbundel, inhoudende een 250 bladzijden tellende keuze uit zijn Tijdschriftpublicaties aangeboden. De regering erkende zijn verdiensten door hem in 1958 te benoemen tot Officier in de orde van Oranje-Nassau. Nooit echter liet hij zich op dergelijke onderscheidingen voorstaan; hoewel hij er waarschijnlijk innerlijk erg mee ingenomen was, liet hij dat naar buiten nooit zo blijken. In dat opzicht wist men nooit geheel wat er in hem omging: hij bleef in zijn persoonlijke contacten altijd bescheiden en beminnelijk en ook een beetje afstandelijk.

Thans is het de laatste maal dat hem hulde kan worden gebracht. Degenen die hem gekend hebben denken aan hem terug met gevoelens van bewondering en genegenheid. De Nederlandse tandheelkunde is hem dank verschuldigd voor het vele dat hij haar heeft gegeven.

J. B. Visser